

תשלום מיסים

חלק א' – דד"ד במיסים
 חלק ב' – דיני הפקעת הלוואת גוי והברחה ממכס
 חלק ג' – דד"ד בתשלומי מיסים בחו"ל ובא"י בימינו

חלק א' – דד"ד במיסים

דינא דמלכותא דינא במיסים - מקור בגמרא

משנה - נדרים כז, ב [מבארת המשנה שיש מקומות שרשאי אדם לנדור לכתחילה על מנת שלא לקיים את הנדר]

1. נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין (ר"ן - ולמוכסין - להפטר מן המכס), שהיא תרומה - אע"פ שאינו תרומה, שהן של בית המלך - אע"פ שאינן של בית המלך.

שני סוגי "מוכסים" שבהם לא שייך דד"ד

גמרא - נדרים כח, א [הקשן]

2. והאמר שמואל: דינא דמלכותא דינא [דין המלכות דין הוא, כלומר חוקי המיסים שמטילים המלכים על תושבי המדינה יש להם תוקף על פי דין תורה, ונמצא שחייב אדם זה מצד הדין לשלם את המכס, ואיך מתירים לו לנדור נדר זה להיפטר מן המכס]! [1#] אמר רב חיננא א"ר כהנא אמר שמואל: במוכס שאין לו קצבה (רש"י - שנוטל כל מה שרוצה). [2#] דבי ר' ינאי אמר: במוכס העומד מאליו (רש"י - שאינה של מלכות).

1# – חוסר ב"דינא"

2# – חוסר ב"מלכותא"

1# - "מוכס שאין לו קצבה" - הראשונים הביאו שני פירושים מהו "מוכס שאין לו קצבה":

שיטה מקובצת (נדרים כח, א)

3. במוכס שאין לו קצבה ולוקח פעמים מעט ופעמים הרבה לכל רצונו. ואף על פי שמאת המלך הוא מאחר שלא הוזהר מידותיו לא הוי כי האי דינא דמלכותא דינא לפי פירוש ראשון. ולפירוש הקדוש שמאחר שאין לו קצבה הוא מרבה לקחת שלא במצות המלך ואם היה יודע המלך היה קשה בעיניו ומשום הכי הוי גזלן.

המבריה ממכס עובר ב"לא תגזול"

הרי במוכס שעומד על ידי המלך ויש לו קצבה, אסור לשקר לו, ויש בו דד"ד.

רמב"ם הלכות גזלה (פרק ה הלכה יא), שולחן ערוך בהלכות גזילה (חושן משפט סימן שסט סעיף ו)

4. מכס שפסקו המלך ואמר שילקח שלישי או רביעי או דבר קצוב, וכו', דין המלך דין הוא, **ולא עוד אלא שהוא עובר המבריה ממכס זה מפני שהוא גוזל מנת המלך**, בין שהיה המלך גוי בין שהיה מלך ישראל.

רמ"א (שם)

5. עובר (רמ"א - על "לא תגזול") (ויקרא יט, יג), מפני שהוא גוזל מנת המלך.

סוגי המיסים ששייך בהם דד"ד

Is a "progressive tax" system discriminatory?

מרדכי (גיטין פרק המביא גט רמז שכה)

6. הא דאמרינן דינא דמלכותא דינא דוקא כמו מוכס שיש לו קצבה, וגשרים דפי' הגוזל בתרא, וכרגא בקרקעות בפי' חזקת הבתים, וכל מס קצוב הנותנין למלך דינו כן.

רמב"ם הלכות גזלה ואבדה (פרק ה הלכה יב) ושולחן ערוך הלכות גזילה (ח"מ סימן שסט סעיף ז)

7. וכן מלך שהשים מס על בני העיר או על כל איש ואיש דבר קצוב משנה לשנה, או על כל שדה ושדה דבר קצוב, או שגזר שכל מי שיעבור על דבר זה ילקחו כל נכסיו לבית המלך, או כל מי שימצא בשדה בשעת הגורן הוא יתן המס שעליה בין שהיה הוא בעל השדה בין שאינו בעל השדה, וכל כיוצא בדברים אלו אינו גזל.

רמב"ם (שם הלכה יד)

8. כללו של דבר, כל דין שיחקוק אותו המלך לכל ולא יהיה לאדם אחד בפני עצמו אינו גזל, וכל שיקח מאיש זה בלבד שלא כדת הידועה לכל אלא חמס את זה הרי זה גזל.

מאירי (בבא קמא קיג, ב)

9. כל מה שאמרנו בדין המלכות שהוא אצלנו דין גמור הוא בחקים שחקק הן לתועלתו הן לתועלת נכסיו אפילו חקק שיהא כל אדם נותן לו כך וכך בשנה או כך וכך ממשאו ומתנו או כל שיעשה כך יטול המלך ממנו כך וכך או כל שכיוצא בזה אע"פ שהוא כנגד דינין שלנו דין הוא ואסור לגזלו או לעבור על מה שתקן שכך הוא ראוי לו מצד מלכותו על הדרך האמור במלכי ישראל כל האמור בפרשת מלך מלך מותר בו, וזהו שאמר דינא "דמלכותא" ולא אמר דינא "דמלכא" כלומר דינים הראויים לו מצד המלכות.

כשגובים מיסים מרובים בעבור מס מועט, מאת איש שהעלים מס

Fines imposed by a government for non-payment of taxes

10. במדינה ששייך דד"ד, ממי שעבר על חוק המס ולא שילם מנת המס הקצוב לו, יכול המלך לגבות ממנו מס כפול ומכופל ואחד למאה, ויכול ליטול אפילו כל נכסיו, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות מלכים (פרק ד הלכה א), רמב"ם הלכות גזלה ואבדה (פרק ה הלכה יב) ושולחן ערוך (חושן משפט סימן שסט סעיף ז).

חלק ב' – דיני הפקעת הלוואת גוי והברחה ממכס

11. לפי הגמרא בבבא קמא קיג, גזל הגוי אסור, אך הפקעת הלוואתו מותרת בדליכא חילול ה'.

12. ופסק הרמ"א (חושן משפט סימן שמח סעיף ב) טעות עובד כוכבים, כגון להטעותו בחשבון או להפקיע הלוואתו, מותר, ובלבד שלא יודע לו, דליכא חילול השם (טור ס"ג). ויש אומרים דאסור להטעותו, אלא אם טעה מעצמו, שרי. (מרדכי פרק הגוזל בתרא), עכ"ל.

אולם נחלקו הראשונים אם הפקעת הלוואה בגוי מותרת רק בגוי הדיוט או אפילו במלך גוי ששייך בו ד"ד.

שיטה #1 – מותר

שיטה דלהבריה המכס הוי כהפקעת הלוואתו, ומותר במלך עכו"ם

רש"י (בבא קמא קיג, ב) ורא"ש (שם)

13. בהפקעת הלוואתו - שאין גזל ממש שרי כי ליכא חילול השם ולהבריה המכס הוי כהפקעת הלוואתו.

14. וכן סובר הר"ן (נדרים כח, א ד"ה במוכס העומד מאליו) וכפי שביאר במשנה למלך (הלכות גזלה ואבדה פרק ה).

שיטה #2 – אסור

שיטה דהברחת המכס אסורה במלך עכו"ם משום דד"ד

15. אך, יש חולקים הסוברים דאפילו להסוברים דהפקעת הלוואת הגוי מותרת, הרי כשיש דין המלכות אף זה בכלל דינא דמלכותא דינא, ואפילו אין חשש חילול ה' או סכנה, אסור להבריה מהמכס.

וכן פסקו הרמב"ם הלכות גזלה (פרק ה הלכה יא) וטור (חושן משפט הלכות גזילה סימן שסט)

שיטת הש"ע

[כפשוטו, הש"ע סתם לאסור הברחת מכס ממלך גוי, אפילו ליכא חילול ה' וסכנה].

שולחן ערוך בהלכות גזילה (חושן משפט סימן שסט סעיף ו)

16. מוכס שפסקו המלך ליטול דבר קצוב, והעמיד מוכס ישראל לגבותו למלך, ונדע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך, אינו בחזקת גזלן, משום דדינא דמלכותא דינא. ולא עוד אלא שהמבריה ממכס זה, עובר (על "לא תגזול") (ויקרא יט, יג), מפני שהוא גוזל מנת המלך, בין שהיה מלך ישראל בין שהיה מלך עובד כוכבים.

רמ"א (חושן משפט הלכות גזילה סימן שסט סעיף ו)

17. וי"א דאפילו המוכס ישראל, אם לא קנאו לעצמו רק גובה למלך עו"ג, אע"ג דאסור להבריה מכס דינא דמלכותא, מ"מ אם אדם מבריה אין למוכס לכופ אותו ליתן, דהוי כהפקעת הלוואתו דשרי. מיהו אם יש בזה משום יראת המלך, ודאי יכול לכופ אותו (ר"ן פרק ארבעה נדרים).

תמצית השיטות

שולחן ערוך הרב (חושן משפט הלכות גזלה וגנבה סעיף טו)

Brought both opinions regarding passively not-paying taxes, and concluded:

18. וירא שמים יחמיר לעצמו כסברא הראשונה שלא לעבור על לא תעשה שבתורה.

[אך, אפילו להמקילים, זה רק אם אין גניבת דעת, שקר, חילול ה', וכו']

BUT, TO FILE A FALSE RETURN ISN'T PERMITTED REGARDLESS.

חלק ג' – תשלומי מיסים בחו"ל וא"י בימינו

כעת, על בסיס כל היסודות מהפרקים הקודמים, יש לדון אם נאמר דד"ד בתשלום מיסים ומכס בחו"ל וא"י בימינו. ולענין זה, קודם נעיין בצד החוב בחוץ לארץ, ובפרט במדינות המערב המתוקנות בעלות ממשל דמוקרטי, ולאחר מכן נדון בנושא זה מצד חובת תשלומי מיסים בא"י.

יש חובה לשלם מיסים בחוץ לארץ בימינו

שו"ת אגרות משה (חושן משפט חלק א סימן פח) [לענין תשלומי מיסים בארצות הברית]

בכמה פרטים בעניני השבת גזלה.

19. מע"כ התלמיד אשר נשאו לבו לשוב בתשובה שלימה ובודאי קבלהו השי"ת כי גדולה תשובה כדאיתא בסוף יומא וברמב"ם (פ"ז מתשובה).

20. ומה ששאלת באות ט' בהברחת מכס, וערמה מתשלומי טעלעפאן וסאבוויי וכדומה. הנה ודאי צריך תשובה ע"ז ולהזהר שלא לעשות עוד.

[מבואר מדברי האגרות משה שבארצות הברית אסור להבריח מהמכס וחייב תשובה על זה...]

שו"ת שבט הלוי (חלק ב סימן נח)

21. כבוד ידידנו היקר הה"ג המופלג רבי אפרים גרינבלט שליט"א בארה"ב.

באחד שעובד במשרד המכס וכשהוא רואה מי שרימה את הממשלה צריך למסור אותו בבית המשפט ורצונו לדעת אם הוא בגדר מלשין או דינא דמלכותא דינא.

22. הנה בעצם דין מכס לית דין ולית דיין שזה נכנס בגדר דינא דמלכותא דינא.

שיטה שאין שום איסור להבריח

שו"ת משפטים ישרים (חלק א סימן קיג) [רב רפאל בירדוגו זצ"ל]

23. ... והם דברים פשוטים דלדברי הר"ן אין שום איסור להבריח. ופוק חזי מאי עמא דבר. והמנהג פשוט בכל העולם להבריח מן המכס בכל מה שיכולין ודי להם לישראל בחומרות חז"ל, הלואי יקיימו אותם, לא שנוסיף עליהם חומרות שאינם מעיקר הדין כלל.

[הערה – יש להדגיש שרוב ככל הפוסקים סוברים ששייך דד"ד בחוץ לארץ ויש חוב גמור בתשלומי מיסים ומכס, ולא כפסקו של השו"ת משפטים ישרים].

תשלומי מיסים בא"י - דעת פוסקי ימינו

אך נחלקו פוסקי זמנינו אם שייך דד"ד בהממשלה בא"י בימינו שרובם אינם שומרי תורה, ומהם שמתנגדים לתורה.

שיטה שיש חובה לשלם מיסים בא"י משום דד"ד

24. כתב בשו"ת ישכיל עבדי (חלק ו' חלק חשן משפט סימן כח סעיף ב) שהוא הדין לממשלה שיש לה בית נבחרים ומחוקקים, אף על פי שאינם מעוטרים בעטרת מלוכה, דינם דין גמור בענייני המדינה, ושייך בהם הכלל דינא דמלכותא דינא, ושכן הדין לגבי מדינת ישראל שאזרחי המדינה בוחרים בכנסת, עיי"ש.

שו"ת יחווה דעת (חלק ה סימן סד)

25. שאלה: האם מותר מן הדין להשתמט מתשלומי מס הכנסה, ומס ערך מוסף, ומכס, וכיוצא בזה, הנועדים לקופת המדינה, או יש להחיל עליהם את הכלל דינא דמלכותא דינא?

תשובה: נראה להלכה שבכל מה שנוגע למסים וארנוניות ומכס, יש לקיים את החוק של המדינה, שזה בכלל מה שאמר חז"ל דינא דמלכותא דינא.

From: Yechezkel Lazar, who lives in Rechavia

It must of been either in year 2004 or 2005, on a Friday afternoon before it became publicized that Rav Elyashiv had קבלת קהל. Since I was learning the sugya of דד"ד. I asked him if he holds if the concept applies here in א"י. The Rav asked me למאי מינה? The first thing that came to my mind was taxes. He told me that דד"ד does apply in א"י in regards to taxes. I did receive the impression, given that he asked me "למאי נפקא מינה" that דד"ד does not apply to everything .

There is also a very prominent ראש הבורה in the Mir , named Dovid Mayerfeild who asked the Rav the same question regarding taxes/arnona and received the same response.

שיטה דהמשתתף בענייני המדינה, מוכיח בעמצו שמקבל עליו את ענייני המדינה

שו"ת נצח ישראל (סימן לג)

26. שאלה: גובי המיסים השונים, לוקחים מהבתים חפצים שונים לאחר ששמים עליהם עכול, אם הבעלי הבתים לא משלמים המיסים שהם חייבים לשלם לפי החוק, ולאחר שעבר זמן רב ולא באו לפדותם, עושים מכירה פומבית ומוכרים החפצים בזול. האם לפי הדין מותר לקנות אותם, או שאסור לקנות הדברים שנגבו בכח נגד רצון הבעלים.

תשובה: לפי הדין מותר לקנות החפצים הנמכרים במכירה פומבית שנלקחו בע"כ של הבעלים בעד המיסים השונים, ואפשר שאם בעלי החפצים השתתפו בבחירות לעיריות ולכנסת, הראו בזה שהם מסכימים על הטלת המיסים, וכן שייך בזה דד"ד.

27. [אחר שהביא את דברי הרשב"ם, כתב] ואפשר על פי היסוד ברשב"ם, וכפי שהחתם סופר מאריך בזה, שכיון שכל בני המדינה מקבלים עליהם מרצונם חוקי המלך ומשפטיו, ובנ"ד אפ"ל כיון שהתושבים משתתפים בבחירות לעיריות ולכנסת, ונמצא שהם מסכימים להטלת המיסים השונים, שהרי בעצם השתתפותם בבחירות, ובחרים במועמדים של הרשימה שהם הצביעו בעדה, ומועמדים הללו גילו דעתם שבהבחרם הם ימשיכו בהטלת המיסים ולא יבטלו אותם, לפי זה גם לשיטת ר"ן אפ"ל שכן יש בגביית המיסים השונים משום דד"ד, פה בארצינו הק'.

ואף שלב כל יהודי החרד לדבר ה' כואב ודואב על חורבן הדת ועל ההפקרות, ועל רוח הכפירה הנושבת בבתי ספר הכלליים, שמאות אלפי ילדי ישראל מתחנכים ללא אמונה, ובלי תורה, ועל חילול שבת קדשינו בפרהסיא, ועל הפריצות האיומה רח"ל, אבל התושבים היראים סומכים על ענין "ברירה" דאמרינן הוברר הדבר למפרע שהמיסים שאנו משלמים ישתמשו בהם לצורך העניינים המותרים והזקוקים להם.

שיטה שאסור לאדם שאינו משלם מיסים ליהנות מדבר שהמדינה נותנת לו

עמודי משפט (סימן ז)

28. דבר מן החדש הראה אותנו הרב נצח ישראל נר"ו, עיין שם.

ואני אומר, יתירה מזו [ממה שכתב הנצח ישראל], שאם ההוא גברא נהנה מביטוח לאומי ומשאר שירותים ציבוריים כגון מכבישי המדינה, ומהתאורה ברחובות, ומקופת חולים, ומשאר שירותי המדינה כמו משטרה, וכבאות, ושירותי ההצלה, והצבא, אינו יכול לבוא ולומר שלענין המיסים אין דינו דין, דאם כן יתחייב לשלם להם טבין ותקילין, על כל דבר כמו על פעולה שעשו לאדם באופן פרטי, שהוא תשלום גבוה פי מאה מאשר הוא לוקח שירות בכלל כל המדינה. ואין יכול אדם ליהנות מדבר שהמדינה נותנת לו ולקבל מהם הטבות, ולומר שאינו מקבל את הטלת המיסים שלהם, שזה נראה כגוזל את הרבים שהם משלמים מיסים על דעת קבלת החוקים וההטבות של המדינה, ונותנים מממונם לצורכי הרבים אשר גם הם משלמים כמותן את המיסים.

29. ויתירה מזו, זה האיש שטוען שאין דיניהן כלום לענין מנהג המדינה, צריך לשלם אפילו על הלחם אשר הוא אוכל, תוספת תשלום, כי הוא מסובסד – שחברות הלחם מקבלים תמיכה כספית מצד המדינה. וכן על שאר מוצרי יסוד שהם מסובסדים מצד המדינה.

שיטה שאפילו אם אין דד"ד, אסור להבריח מכס משום שאסור לגזול

מנחת שלמה (נדרים כח, א, עמוד קעג)

30. ומעתה בא"י ומלכות ישראל שלא לפי דיני התורה, אף אם נחליט שחוק שאינו לפי רוח התורה אין להתחשב בו, אבל מהיכי תיתי שיהא מותר להבריח מכס וכיוצא"ב, כי הרי סו"ס הוא דבר שכלי, ויתכן שגם אם היו מתייעצים עם טובי העיר גם כן היו קובעים כך. ואם כן נהי שהם לא התחשבו בדיני התורה, אבל מכל מקום מנלן שמותר לגזול.

שיטה שמותר להבריח מתשלומי מיסים בא"י בימינו

דרכי משפט (פרק שלשה עשר "דינא דמלכותא", עמוד ריג-ריז, סעיף ב)

31. בממשלות דחוץ לארץ, דיני הממשלה דין, אף על פי שאין שם מלך אלא ראש ממשלה הנבחר לכמה שנים. אבל בארץ ישראל כיום, דעת מרן הגאון בעל ספר חזון איש זצ"ל דאין דיני הממשלה דין, וכן נוהג להורות הגאב"ד כמוה"ר רבי נסים קרליץ שליט"א, הוא ובית דינו.

ולכן בענין הברחת מכס ומיסים הנ"ל, הנה בחוץ לארץ אסור להבריח. ובא"י אין איסור להבריח מכס ומיסים אם אין חשש חילול השם או סכנה בדבר.

תשובות והנהגות (חלק ג סימן תעו)

32. ודברינו כאן [שנשאל לענין עבודת יהודי חרדי במס הכנסה בדרום אפריקה] דוקא בממשלה דעכו"ם שאנו כפופים לדיניהם במיסים וארנוניות מתקנת חז"ל, אבל בא"י מלבד דבא"י לא אמרינן כן תחת שלטונם, כפי ששמעתי תלוי הרבה בפרוטקציה ובפקידים והוי כמוכס שאין לו קצבה, שכל אחד מסתדר כפי אפשרותו, וכה"ג לא אמרינן דד"ד אפילו בעכו"ם.

1# - אף המתירים להבריח מכס, מחייבים לשלם מס ארנונה ומס ביטוח לאומי

דרכי משפט (שם סעיף ב)

33. ברם במס ארנונה ומס ביטוח לאומי שיש לאדם שירותים מיוחדים על ידי זה, אין רשאי להבריח אלא מה שגובים יתר על ערך שימוש, ולכן למעשה אין מבריחין במיסים אלו.

34. דרכי משפט (שם הערה ח) פירוש, אף שגם מס ארנונה ומס ביטוח לאומי יסודם כחק ממשלה, מ"מ כיון שהאדם חפץ בשימושים שמקבל בגין מיסים הנ"ל, הנה אם לא ישלם הרי הוא גוזל כספים המיועדים לציבור, דודאי אסור אף במדינת ישראל כיום, וכמו שאמר רבי נסים קרליץ שליט"א.

35. דרכי משפט (שם הערה ט) על מה שכתב "למעשה אין מבריחין במיסים אלו" ביאר שכן אמר הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א, וטעמו, דאף על פי שמעיקר הדין מותר לשנות על יותר מערך שימוש וכמבואר בסמ"ע (סימן שסט אות י), מ"מ למעשה כהוראה כללית יש להורות דאין מבריחין כלל בזה, היות ואין ידוע שיעור ערך השימושים. ועוד, אם נתיר לשנות מעל ערך השימוש ישנו גם במה שכנגד השימוש.

2# - אף להמתירים להבריח מכס, גניבה גזל שקר וגניבת דעת אסורים

36. בדרכי משפט (שם, עמוד רכו-רכז, סעיף ז) [הוסיף מדעת רבי נסים קרליץ ש]זכויות הניתנות מהממשלה לעזרה באופנים מיוחדים (כגון הבטחת הכנסה, הנחה בקניית מכשירים, תשלום שכירות, או מענקים לקניית דירות, או הבראה לעובדים): אסור לשקר בנתונים לממשלה כדי לקבל יותר ממה שמגיע, ובין בחו"ל ובין בארץ ישראל כיום, משום משקר, ולבד זה משום איסור גזל כספי ציבור.

[והביא בשם הגאון רב נסים קרליץ ש]מי שעבר ולקח מהממשלה כספים שלא כדיו, הרי הוא חייב בהשבת הגזילה.

e.g., taking tax credits fraudulently

שו"ת אגרות משה (חושן משפט חלק ב סימן כט) [לענין ארצות הברית]

37. באיסור למוסדות תורה ליקח מהממשלה יותר מכפי התנאים שקבעה.

38. אבל ודאי אנתנו מוזהרים מהשם יתברך שצונו בתורתנו הקדושה להזהר מליקח יותר מכפי שתנאי הממשלה קבעו ליתן, אף שיכולים להשיג יותר מאיזה פקידים שירצו להטיב להם שלא כהתנאים הקבועים. וכ"ש שאסור לשקר במספר התלמידים וכדומה, שלבד שהוא איסור גזל הרי איכא בזה גם איסורים הגדולים של אמירת שקרים וכזבים וגניבת דעת, וגם חלול השם ובזיון התורה ולומדיה ואין בזה שום הוראת היתר בעולם. וכמו שהקב"ה שונא גזל בעולה כן הקב"ה שונא בתמיכת התורה ולומדיה ע"י גזל. ואיכא בזה גם משום רודף את גדולי התורה ותלמידיהם הנזהרים ביותר משמץ גזל וכדומה.... וגם עובר דד"ד.

דרכי משפט הנ"ל (שם הערה נו)

39. [אחר שהביא את דברי האגרות משה הנ"ל, כתב ד]אף על פי ששם איירי בחו"ל דיש בו דינא דמלכותא, מכל מקום הוא הדין בא"י, כיון דגם בא"י יש בזה משום גזול כספי ציבור.

העלמת מקצת פרטים, אפילו רק בכתב, עובר על איסור גניבת דעת

[אפילו לפי הסוברים שאין דד"ד, מי שממלא טופס למס הכנסה, האם מחוייב למלאות כל הרווחים, ובפרט שבארצות הברית, שיש חיוב על הרבה אנשים להגיש תופס ולחתום שהוא מגלה כל הרווחים שקיבל בכל מקום בעולם, מריבית, שכירות, עסקים, וכו'...]

שו"ת ציץ אליעזר (חלק טו סימן יב)

40. שאלתו היא. היות ולאחרונה רבו פרסומי מחקרים ותוצאותיהם בעתונים רפואיים בכל שטחי הרפואה, ובחלקו הדבר נובע מהעובדא שהחלטתה להתקבלות רופא חדש לעבודה בבית חולים מבוססת במדה רבה על מספר המאמרים שפירסם. הנ"ל מביא להתחרות בין הרופאים, וכדי להגדיל את מספר הפרסומים נאלצים הרופאים לפעמים לשנות פרטים במקרים שמפרסמים, ע"י שינוי גיל, סידור סיפור מהלך המחלה, העלמת או הוספת פרטים וכו', כדי שהפירסום יהיה מעניין יותר, ויגביר את סיכוויי להתקבל לעבודה. לכן נפשו בשאלתו, האם ע"י שינוי הפרטים האלה עוברים על איסור גניבת דעת הבריות (כי למיטב ידיעתו קורה כן לעתים תכופות בפירסומים שמפרסמים), והאם משתנה הפסק כתוצאה מכך שרוב האנשים שקוראים בחוברות האלה הם עכו"ם, ע"כ.

וכפי שכבו' הוסיף להסביר לי בעל פה, לא יוכל לצאת ע"יז איזה תקלה בטיפול מסולף וקביעת דיאגנוזה לא נכונה, דאחרת, כפי שהסברתי לו, פשוט הדבר כביעתא בכותחא שיש בזה איסור גמור מכמה בחינות. וזאת תשובתי בע"ה.

אם ישנו בכה"ג איסור משום גונב דעת הבריות ואגיד לו, שכן ישנו, ולא משנה גם בזה שרוב הקוראים הם עכו"ם, דיעוין בחולין צד, א דאיתא בהדיא דאסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים, וכך פוסק הרמב"ם (פ"ב מה' דיעות ה"ו), ונפסק כן להלכה גם בטור וש"ע (חו"מ סי' רכ"ח סעי' ו') עיי"ש.

41. ופשוט הדבר שהאיסור בזה הוא אפילו בכתב...

42. ולפי האמור פשוט גם זאת, דגם בהעלמת מקצת פרטים אשר הענין משתנה ע"כ ג"כ ישנו בזה משום גניבת דעת הבריות.

[recently heard about a fraudulent study done in a top world-renown lab in Harvard, which led to a frum person leaving that lab, upon seeing that even scientific research lacks integrity]

"מדבר שקר תרחק" כשאינו גורם היזק לשום אדם

43. בעצם עוברים גם על האיסור של "מדבר שקר תרחק" (שמות כג, ז) גם אם משקרים בכתב, ולא רק בעל פה, עיין ביז רמה (בבא בתרא קעב, ד"ה אמר להו רב לספריה אות ק"ח) דכותב כן בפשיטות דלכתוב שקר ודאי אסור משום "מדבר שקר תרחק" ע"ש, וכך כותבים בעצם גם התוס' (ב"ב צד, ב ד"ה הכי השתא) עיי"ש, ורק מקום הספק שלפנינו הוא מפני שאינו גורם ע"כ רע והיזק לשום אחד.

44. [מסקנת הציץ אליעזר] לאור האמור והמתבאר נראה להלכה בנידון שאלת כבו', כי אסור לשנות בפרטים שמפרסמים, וגם לא להעלים פרטים אם הענין משתנה על ידי כן.

[הערה - העלמת מיסים גורם נזק לאחרים, מכיון שהאחרים משום כך צריכים לשלם יותר מיסים]

<http://www.dailyhalacha.com/WeeklyParasha.asp?ParashaClipID=127>

Parashat Vayetze- Honesty

Honesty

Rabbi Eli Mansour

Rabbi Shimon Schwab wrote that a person who cheats in business or on his tax returns cannot be considered a religious Jew. Even if he eats only Glatt Kosher food, wears Tefillin Rabbenu Tam and prays three times a day with a Minyan, a Jew who deals dishonestly in business effectively denies the Almighty's Hashgacha (Providence) and thus cannot be deemed a believing Jew. If he truly believed in Divine Providence, he wouldn't resort to unscrupulous measures to earn money. If he believed in God's ability to provide, he would trust that he could earn his living fairly and honestly. Rabbi Schwab went so far as to express his bewilderment over people who cheat in business and yet recite Kaddish in the synagogue. Kaddish is a declaration of Kiddush Hashem, the sanctity of God's Name. How can a person declare the sanctity of God's Name after desecrating that same Name through dishonest behavior?

See, e.g. Eliyahu Meir Klugman, The Ish HaEmes: The Man of Unimpeachable Integrity, Rabbi Shimon Schwab, in The Ethical IMPERATIVE 547, at 554 and 562 (Rabbi Nissin Wolpin, ed., Mesorah Publications, 2000) (reporting the Rabbi Shimon Schwab, leader of the large Washington Heights (New York) Jewish community, detested the practice of allowing people known to have cheated the government to lead the congregation in prayer, and was most scrupulous in his personal financial and tax affairs);